De signis coctionis, & cruditatis.

CAPUT XI.

COctio, eique opposita cruditas, & inquinatio præsertim attenditur in sputis, urinis, alvi dejectionibus, pure ex ulceribus, ac vulneribus egrediente. Suntque tres ejus gradus: Debilis, & obscura coctio, quæ in fine principii universalis morbi salutaris cernitur p. de Cr. 17. Coctio manifesta, quæ augmenti principium significat, & perfecta, qualis in statu morbi salutaris conspicitur? Quod de cruditate oppositio modo est intelligendum: Nam exacta inquinatio, ac corruptio morbi lethalis statum designat, manifesta augmentum, obscura autem principii finem; At integra cruditas abs-

absque signis corruptionis primam, ac mediam principii universalis partem circumscribit. Verùm cum coctio sit assimilatio rei coctilis cum concoquente, primò quidem quoad accidentia, quę materiam disponunt ad receptionem formæ substantialis agentis, d indeverò quoad substantiam ipsam, ut evenit in completa nutritione, ac substantiali transmutatione alimenti, non ideò dicuntur excrementa cocta, quòd perfectè assimilata sint naturæ concoquenti, vel quoad formam, vel quoad naturalia accidentia; sed quòd eam elaborationem à naturali calore acquisiverint, quam ex propria dispositione recipere potuerunt proximè accedentem ad naturalia humorum accidentia, nam ad bonam concoctionem præter vim principalem nativi caloris agentis, quem externus,

& potissimum medicamentorum calor adjuvat, requiritur etiam dispositio passi, quòd si nimirum recedat à naturali constitutione, facilè vincitur, & assimilatur ab agente; si alienas qualitates contraxerit difficiliùs vincitur, quinimmò agens ipsum vincit, & enervat, si adeò pravæ sint alienæ passi dispositiones, ut naturalem calorem extinguat obruatque. Calor autem concoquit, disgregat heterogenea, & paulatim cogit homogenea quoad moderatam consistentiam acquirant. Cum coquere non potest, sive ob propriam imbecillitatem sive ob pessimam excrementi qualitatem, quæ acrem caloris actionem respuit, materias confusas finit, tenues non incrassat, crassas non attenuat: Quando ob agitationem, quam à calore debili sumunt excrementa, deteriores indicant conditiones, quæ

quæ devictum calorem nativum arguunt, ut sunt calor niger, lividus, plumbeus, fœtor, acrimonia.

Concoctæ censentur urinæ subruffæ, aut paleares mediocris consistentiæ, cum sedimento albo lævi, & æquali, in fœminis, pueris, aliisque, habitu humido prædictis copiosiori. Sed notandum, istas esse notas urinæ exactè coctæ in corpore benè temperato; Nam in corpore bilioso, urinæ quantumvis coctæ non omnia enumerata indicia præferunt, quia bilis tam probè elaborari non potest à calore. Absolutè ergo præstat sumere notas urinæ coctæ, aut crudæ respectu urinæ corporis sani ante quàm ægrotaret, quàm facta comparatione ad optimam, & coctissimam urinam, quæ convenit benè temperato corpori. Universaliter enim verum est, mensuram status sa-

norum esse optimi corporis constitutionem, statum verò ægrotantium mensurari debere penes recessum à proprio statu naturali. Crudissima est urina alba, tenuis, perspicua, nullum habens contentum, tenuisq; permanens post mictionem: Minus cruda est tenuis, colore ruffo, flavo, aut rubro tincta. Quæ tenuis mingitur, & paulò pòst crassescit, obscuram indicat coctionem.

Urina crassa micta, & talis permanens, neque subsidens, sive sit ruffa, sive alba, semper est cruda. Quæ crassa mingitur, & paulò post attenuatur obscuram denotat coctionem, crassa autem in declinatione ac subsidens, perfectam arguit coctionem, hypostasis crassa, aut tenuis, cujuscumque sit coloris cruditatem significat: Suspensum matulæ fundum attingens, ac divulsum imbecillem, & obscuram co-

coctionem | sequitur. Nubecula rubra, aut alba manifestam indicat coctionem: Livida verò viridis, aut nigra manifestam corruptionem. At rubra urina, & confusa, crassa & nigra extra tempus declinationis, crassa & viridis, crassa quævis, ac fœtida, quæ ex partium mictioni dicatarum ulcere non pendeat, perfectam indicant inquinationem, cum qua diu stare vita non potest. Tenuis, & nigra summam cruditatem significat, quam non sequitur coctio, aut inquinatio, propter omnimodam caloris extinctionem, ideoque mortem portendit ante morbi augmentum: Nisi placeat dicere nigredinis gradus in urina tenuissima etiam gradus inquinationis, ac tum fieri manifestam inquinationem, atq; adeò augeri morbum, quando urina tenuis obscurum, ac plumbeum colorem contra-

here incipit, adesse verò omnimodam corruptionem, & morbi statum, quando planè plumbea, livida, atra reddita est urina: alvi excrementa perfectè cocta sunt mollia, modicè consistentia subruffa non admodum fœtida: crudissima sunt liquida quemcunque colorem præ se ferant; Quæ prius liquida leviter crassescunt, obscurè cocta sunt. Dejectio sanguinea, ac chylosa, & pinguis ex substantificæ humiditatis *colliquatione*, licet propriè loquendo non sit rei crudæ, & inconcoctæ excretio, quia tamen est toto genere præter naturam, & fæcum elaborationem impedit, cruda dici debet respectu naturalis excretionis alvi. Sicciſſimæ, & nigræ fæces non coctionem, sed tostionem: at liquida excretio valde fœtens, nec ullum sincerum excrementum referens, insignem arguit corruptionem, nigra verò, liqui-

liquida, splendens, liquatæ pici similis, aut erugini oleo solutę inquinationis aburent e calore factæ index est.

Pus optimum, & concoctum est visu candidum, aut cineris probè excocti referens colorem, præsertim, si os aliquod affectum sit, est crassum, sibi undiq; simile, tangenti lave, ac minimè fœtidum 1. de D. ff. febr. c. 5. Crudum est tenue, sanosum, modò unum, modò alterum colorem referens respondentem excremento semiputrido, sanguini mixto, qui in bonum pus converti non potuit; Cumque varia sint hujuscemodi excrementa, & specie, & colore, & consistentia, fit ut imperfecti puris differentiæ latissimè pateant, uti Galenus ibi admonet. Ac pus sanioſum, sublividum, gravissimè olens correctionem significat, tantò majorem, quantò evi-

dentiora in ipso fuerint hæc accidentia.

De sputis crudis, aut concoctis, multa passim à se dicta velut epilogo colligit Galenus 1. Aphorism. comm. 12. Sputum inquit summam cruditatem indicat, quod omninò non spuitur. Tenue verò debilis, & obscuræ coctionis, est signum, maximè si sit sincerum, ac minimè permixtum, vel flavum, vel ruffum. Si sit fœtidum, *lividum*, *nigrum*, *æruginosum*, corruptionem significat. At perfectæ coctionis, signum est sputum album, læve, æquale, mediocriter cohærens, nec supra modum humidum, aut crassum: quanquam in inflammationibus pectoris fieri potest, ut sputum probè coctum sit rubrum, cum mitissimæ pleuritides solo sanguinis sputo, prima statim aut secunda die incipiente, septem dierum spatio terminentur. Coctione

ne autem terminantur diuturni morbi à materia non admodum irritante pendentes.

De signis criticis.

CAPUT XII.

CUm crisis sit repentina mutatio morbi ad salutem, aut mortem, ea dicentur signa critica, quæ hanc repentinam mutationem prænunciant, quorum duplex est genus, alia enim proximam mutationem præcedunt, aut comitantur, quæ propriè crisima signa à Galeno vocantur 1. Aph. 12. suntq; supervenientia, nec in principio morbi apparere unquam solent: Alia futuram mutationem longè antecedunt, & etiam à principio apparentibus ipsa morbi essentia morbificæq; causæ proprietas judi-